

KLAGANDE

Försäkringskassan

MOTPART

[REDACTED]

Ombud: Jur.kand. Linda Bergstrand

God Assistans

Enhagsvägen 7

187 40 Täby

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 17 juni 2016

i mål nr 1425-16, se bilaga A

SAKEN

Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten avslår överklagandet.
2. Kammarrätten fastställer förvaltningsrättens beslut om sekretess.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer Försäkringskassans beslut den 18 december 2015. Till stöd för talan anförs i huvudsak följande.

Det är endast personer med en psykisk funktionsnedsättning som kan tillgodoräkna sig tid för ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den funktionshindrade” (jfr HFD 2015 ref. 46). Om den försäkrade har en psykisk funktionsnedsättning ska i nästa led prövas om personen behöver hjälp av någon med ingående kunskaper om honom eller henne. För att kunna godtas som ett grundläggande behov ska behovet av hjälp av någon med ingående kunskaper om den försäkrade vara en följd av den psykiska funktionsnedsättningen.

I [REDACTED] fall är den huvudsakliga orsaken till tillsynen ett medicinskt tillstånd (epilepsi). Tillsynen kan då inte anses vara ett grundläggande behov. Det är inte heller fråga om att [REDACTED] behöver hjälp av någon med ingående kunskaper om honom. Hans hjälpbehov har inte en sådan koppling till en psykisk funktionsnedsättning att han är berättigad till assistansersättning avseende annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om honom. Tillsynsbehovet och den praktiska hjälp som behövs i samband med de epileptiska anfallen ingår i stället i andra personliga behov.

[REDACTED] hjälpbehov är vidare inte av sådan art att det går att bortse från normalt föräldraansvar. Den hjälp som får anses ingå i ett normalt föräldraansvar för ett barn i samma ålder ska därför räknas bort. Ett tvåårigt barn utan funktionsnedsättning kan inte heller påkalla hjälp vid ett anfall.

Försäkringskassan ger in ett yttrande från den försäkringsmedicinska rådgivaren [REDACTED] daterat den 16 augusti 2016.

██████████ bestrider bifall till överklagandet. Han hänvisar till vad som tidigare har anförts och tillägger i huvudsak följande.

Den försäkringsmedicinska rådgivaren har aldrig träffat eller undersökt honom. Det framgår inte heller att han har tagit del av de vittnesförhör som hölls med bl.a. ██████████ i förvaltningsrätten. Svårighetsgraden i hans funktionsnedsättning är tveklöst styrkt. Rättsfallet HFD 2015 ref. 46 kan omöjligen läsas så att barn med allvarliga psykiska och fysiska funktionshinder ska uteslutas från personlig assistans.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om ██████████ grundläggande behov är av sådan art och omfattning att han har rätt till assistansersättning.

I förarbetena till lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, anføres bl.a. att personlig assistans kan vara av grundläggande betydelse för barn som har omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet eller stor del av dygnet och som på grund av t.ex. hjärnskada, genetisk skada eller sjukdom har flera funktionshinder samtidigt. Sådana funktionshinder kan vara någon eller flera kombinationer av t.ex. rörelsehinder, utvecklingsstörning, synskada, hörselskada, epilepsi, andningsproblem, hjärtsjukdom eller extrem infektionskänslighet (prop. 1992/93:159 s. 66).

Högsta förvaltningsdomstolen har i HFD 2015 ref. 46 uttalat att tillägget ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade” måste förstås på det sättet att det uteslutande tar sikte på personer med psykiska funktionshinder.

Av den försäkringsmedicinska rådgivarens yttrande framgår bl.a. att det finns en trolig varaktig psykisk funktionsnedsättning med tanke på en

förändrad arvs massa, men att det är svårt att tillstyrka att den är stor med tanke på det underlag som finns. I yttrandet anförs även att [REDACTED] hjälpbehov är medicinskt bl.a. eftersom det är epilepsianfallen som måste kontrolleras.

Mot detta ska dock de vittnesförhör som hölls i förvaltningsrätten vägas. Överläkare [REDACTED] anförde där bl.a. att [REDACTED] hjälpbehov vida överstiger det hjälpbehov som en tvååring utan funktionshinder har. Vidare anförde överläkare [REDACTED] specialist i barnneurologi med epilepsiexpertis avseende små barn, bl.a. följande. [REDACTED] tillstånd har en genetisk orsak som påverkar hans utveckling och alla hans funktioner. Den genetiska förändringen ger olika symptom: epileptiska anfall, motoriska svårigheter, svår psykisk funktionsnedsättning m.m. Alla funktionshinder har en gemensam underliggande orsak. Det står klart att [REDACTED] lider av en psykisk funktionsnedsättning. Han tillhör den grupp barn som neurologiskt är allra mest svårt sjuka. Han kan klart mindre än vad ett nyfött barn kan och behöver hjälp med allt och tillsyn hela tiden. Han har ingen viljemässigt användbar rörelse. Omgivningen behöver läsa av hans signaler och det krävs ingående kunskap om [REDACTED] för att hjälpa honom vid epilepsianfall. Det är helt fel att epilepsin är ett medicinskt tillstånd som inte kan kopplas till [REDACTED] psykiska funktionsnedsättning i övrigt.

Enligt kammarrättens mening får uppgifterna från dessa vittnesförhör anses väga tyngre än de från den försäkringsmedicinska rådgivarens yttrande, bl.a. mot bakgrund av den expertis som överläkarna [REDACTED] och [REDACTED] besitter. Med hänsyn till uppgifterna från vittnesförhören och utredningen i övrigt finner kammarrätten att det står klart att [REDACTED] har ett psykiskt funktionshinder som ger upphov till ett hjälpbehov som kräver ingående kunskap om honom samt att hjälpbehovet går långt utöver det som kan anses falla in under ett normalt föräldraansvar. Kammarrätten instämmer således i förvaltningsrättens bedömning att [REDACTED] har behov av personlig assistans med i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka för sådana

grundläggande behov som avses i 9 a § LSS. Han har således rätt till assistansersättning, varför överklagandet ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Catharina Brege
kammarrättsråd
ordförande

Patricia Schömer
kammarrättsråd

Omar Bembli
tf. kammarrättsassessor
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 33

DOM
2016-06-17
Meddelad i
StockholmMål nr
1425-16**KLAGANDE**

[REDACTED]

Vårdnadshavare: [REDACTED] och [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Ombud: Jur.kand. Linda Bergstrand
God Assistans
Enhagsvägen 7
187 40 Täby**MOTPART**Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Stockholm
103 51 Stockholm**ÖVERKLAGAT BESLUT**Försäkringskassans beslut 2015-12-18
Dnr 052303-2015**SAKEN**

Assistansersättning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och förklarar [REDACTED] berättigad till assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken.

Det ankommer på Försäkringskassan att utreda omfattningen av insatsen.

Förvaltningsrätten beslutar med stöd av 43 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att sekretessen enligt 28 kap. 1 § samma lag ska bestå för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som kommit fram vid den muntliga förhandlingen inom stängda dörrar och inte tagits in i denna dom.

Dok.Id 742860

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se www.domstol.se/forvaltningsratt	08-561 680 01	måndag – fredag 08:00-16:30

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan beslutade den 18 december 2015 att inte ändra sitt tidigare beslut att avslå [REDACTED] ansökan om assistansersättning. Försäkringskassan ansåg inte att [REDACTED] behov av personlig assistans för de grundläggande behoven översteg 20 timmar per vecka.

[REDACTED] yrkar att han tillerkänns assistansersättning och ärendet återförvisas till Försäkringskassan för fastställande av det totala antal timmar assistansersättning.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås.

Förvaltningsrätten har den 13 juni 2016 hållit muntlig förhandling i målet inom stängda dörrar. Vid den muntliga förhandlingen har, på begäran av [REDACTED] vittnesförhör hållits med överläkaren [REDACTED] och läkaren [REDACTED].

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Utgångspunkter för förvaltningsrättens prövning**

I målet är det ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen 1 § 1 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Han har därmed rätt till assistansersättning om han behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (51 kap. 3 § socialförsäkringsbalken).

Försäkringskassan har avslagit [REDACTED] ansökan om assistansersättning med hänvisning till föräldraansvaret och Högsta förvaltningsdomstolens avgörande i rättsfallet HFD 2015 ref. 46.

Enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken har barn rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Enligt 2 § har den som har vårdnaden om ett barn ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov enligt 1 § blir tillgodosedda. Vårdnadshavarna svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Vid bedömningen av barns rätt till assistansersättning ska föräldrarnas ansvar enligt föräldrabalken beaktas på så sätt att ersättning ska utgå endast för sådan hjälp barnet behöver som inte ingår i det vanliga föräldraansvaret. Praxis innebär att man jämför omfattningen av föräldraansvaret för ett friskt barn i samma ålder med behovet hos det funktionshindrade barnet. För små barn leder det i de flesta fall till bedömningen att föräldrarna skall svara för barnets behov under ett visst antal timmar och att assistansersättning inte utgår för den tiden (se RÅ 2008 ref. 17).

Högsta förvaltningsdomstolen har i rättsfallet HFD 2015 ref. 46 uttalat bl.a. att tillägget ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade” måste förstås på det sättet att det uteslutande tar sikte på personer med psykiska funktionshinder.

Frågan i målet är om de grundläggande behoven, utöver det som ingår i normalt föräldraansvar, är av sådan art och omfattning att [REDACTED] har rätt till assistansersättning.

Förvaltningsrättens bedömning

Av det medicinska underlaget framgår att ■■■■■ är ett barn med ett extremt omfattande vårdbehov.

■■■■■ och ■■■■■ har anfört att det krävs ingående kunskap om ■■■■■ för att kunna tolka hans signaler. De har uppgett att han inte har medvetna rörelser och att enda sättet att tolka om han känner obehag eller om ett epileptiskt anfall är på väg är att tolka hans kroppsspråk samt ögonrörelser. Det rör sig om subtila signaler som föräldrarna har lärt sig att tolka över tid. ■■■■■ har beviljats plats på Habilitekets förskola vilket är en förskola som erbjuder barn med flerfunktionsnedsättning plats i specialanpassad förskola. Personalen på förskolan sitter med ■■■■■ hela dagen och ringer varje dag till föräldrarna för att få veta hur de ska tolka ■■■■■ signaler. Personalen har till föräldrarna, efter att ■■■■■ gått på förskolan i ett par månader, uppgett att de nu förstår vad föräldrarna menar med signalerna och kan läsa dessa.

Förvaltningsrätten bedömer att vad vårdnadshavarna uppgett om vad som krävs för att tolka ■■■■■ signaler talar för att ■■■■■ behöver hjälp som kräver ingående kunskaper om honom. Detta stöds vidare av att personalen på förskolan, som är utbildade för att ta hand om barn med flerfunktionsnedsättningar, i princip dagligen kontaktar föräldrarna för att få hjälp med att tolka ■■■■■ signaler. Även ■■■■■ har i vittnesförhör uppgett att det krävs ingående kunskap om ■■■■■ för att kunna ingripa vid ett epilepsianfall. Mot bakgrund av det anförda bedömer förvaltningsrätten att ■■■■■ behöver hjälp som kräver ingående kunskaper om honom.

Försäkringskassan har invänt att det ska vara fråga om en psykisk funktionsnedsättning för att bestämmelsen i denna del ska vara tillämplig samt att

tillsynsbehovet och den praktiska hjälp som ■■■■■ behöver i samband med epileptiska anfall är att betrakta som ett annat personligt hjälpbehov eftersom epilepsi bedöms vara ett medicinskt sjukdomstillstånd.

Enligt ■■■■■ har ■■■■■ både en psykisk och en fysisk funktionsnedsättning och att den underliggande sjukdomsorsaken är en genmutation som ger olika uttryck, bl.a. epilepsi med anfall, ett gravt motorisk handikapp samt en svår kognitiv funktionsnedsättning. Enligt ■■■■■ är uppfattningen att epilepsin inte kan kopplas till en psykisk funktionsnedsättning direkt felaktig. ■■■■■ epilepsiaktivitet i hjärnan medför att hjärnan varken har en normal vaken- eller sömnaktivitet.

Med hänsyn till vad som framkommit om ■■■■■ funktionsnedsättning bedömer förvaltningsrätten att ■■■■■ hjälpbehov har en sådan koppling hans psykiska funktionsnedsättning att ■■■■■ är berättigad till assistansersättning avseende annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om honom.

Frågan är därefter om ■■■■■ hjälpbehov kan anses ingå i det normala föräldraansvaret. ■■■■■ är i dagsläget 2,5 år gammal och var vid Försäkringskassans beslut nästan 2 år. ■■■■■ funktionsnivå är, enligt ■■■■■ ■■■■■ klart mindre än hos ett nyfött barn.

Vad gäller ■■■■■ har han ett omfattande vårdbehov med kontinuerliga epilepsianfall vilka på grund av andningsstopp, kräkningar och ökad slemproduktion kan vara livshotande (jfr HFD 2011 not. 81). Vidare har han ett behov av rent vårdteknisk karaktär (jfr RÅ 2008 ref. 17).

Enligt förvaltningsrättens mening går ■■■■■ hjälpbehov vida utöver vad som kan anses ingå i det normala föräldraansvaret. Det är därför inte möjligt att med hänvisning till föräldraansvaret bortse från någon nämnvärd del av den tid som krävs för att tillgodose ■■■■■ behov.

Förvaltningsrätten finner sammanfattningsvis att [REDACTED] har behov av personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Han är därmed berättigad till assistansersättning och överklagandet ska således bifallas.

Det ankommer på Försäkringskassan att närmare utreda omfattningen av insatsen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3104/1A).

Erik Hjulström
Rådman

Nämndemännen Robert Björkenwall, Jan Ersson och Katharina Nyberg har också deltagit i avgörandet.

Tobias Fredriksson har handlagt målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom två månader** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om

de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

Sista dagen för överklagande är i regel den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den dag Ni fick del av beslutet. Om Ni fick del av förvaltningsrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om Ni fick del av beslutet en dag med ett tal i månaden som inte finns i slutmånaden löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag. Om Ni fick del av beslutet t.ex. den 31 juli måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 september.

Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.